

Roztleskávačka důstojného života

Text: Barbra
Hernychová
Foto: Pavel Ovsík
a archiv Markéty V.

Markétu jsem poznala někdy před třemi lety. Hned při prvním setkání jsme zjistily, kolik máme společných známých a témat. Čím déle Markétu znám a hlouběji poznávám, tím více si uvědomuji, kolik oblastí a činností tato žena dokáže ve svém životě propojovat. Domluvily jsme se, že rozhovor pojmem jako podzimní procházku po Petříně. Hodinu jsme se procházely mezi padajícími listy, celou Prahu měly před sebou jako na dlani a povídaly si. Bylo to pár dní před dalším nouzovým stavem a vlastně jsme nevěděly, co nás od dalšího týdne čeká... Rozhovor jsme v novém roce ještě aktualizovaly.

Markét, jak tě všechny ty koronavirové změny ovlivňují?

Na rok 2020 jsem měla smělý plán, že budu méně pracovat na počítači a budu více s lidmi. Měla jsem naplánované exkurze a semináře po celé republice. Ubrat čas na sociálních sítích, méně e-mailů, méně psaní a více osobních setkání a konzultací.

Ale stal se asi spíš opak, vid?

Korona mě ještě více připoutala k počítači. Fair & Bio pražírna, sociální podnik, který jsem spoluzaložila, si potřebovala zajistit udržitelnost v době krize. Strávila jsem proto nad kompem mnoho hodin denně. Naštěstí jsem ale v létě něco z původního plánu přece jen uskutečnila. Vydala jsem se na celorepublikovou tour, při které jsem navštívila environmentální sociální podniky téměř ve všech krajích Čech a Moravy. Od severočeské Mýdlárny Koukol a Jizerské Levandulovny přes jihočeskou Maříž po Centrum Veronica Hostětín v Bílých Karpatech.

Říkáš, že se zabýváš sociálním podnikáním. To jsou tedy podniky, které zaměstnávají lidi s nějakým znevýhodněním a současně má jejich činnost pozitivní společenský a environmentální dopad?

Sociální podniky řeší společenské problémy: buď sociální, environmentální anebo oba dva dohromady. S kolegy z Tematické sítě pro sociální ekonomiku (TESSEA) se už roky snažíme rozšířit vnímání sociálního podnikání u nás. Do nedávna se tím rozumělo hlavně zaměstnávání zdravotně postižených lidí. My ukazujeme veřejnosti, že tenhle typ podnikání má nejen pozitivní sociální dopad, ale také přínos pro rozvoj místa, komunitu, přírodu a kvalitu života vůbec. Takovým podnikům konzultuji nejen jejich rozvoj, ale i co dělat v době koronaviru.

„Lidi u nás jsou zvyklí tvrdě pracovat za málo.“

Jak koronavirus české sociální podniky zvládají?

Je to pro ně složitá doba, stejně jako pro nás všechny. Většina českých sociálních firem podniká v gastro sféře a s těmi to často vypadá nevesele. Zavřené restaurace, kavárny, hotely, neexistující catering, zrušené kulturní akce, vylicidované kanceláře. Tam všude působily a dodávaly svoje produkty. Většina sociálních podniků, podobně jako rodinné firmy, vykazuje velkou vůli udržet zaměstnance a hledají nové cesty pro odbyt, slyším o velké podpoře.

Jak tyto situace na lidi s postižením vlastně působí?

Třeba lidi se zkušeností s duševním onemocněním situaci kolem koronaviru snášejí dost špatně. Vyhrcoené situace jim spouští panické ataky a jsou hospitalizováni. Což jim ale paradoxně škodí, protože nejvíce jim svědčí právě práce. Lidé s mentálním postižením naopak vypadají stabilněji – tolik si to totiž nepřipouští.

Říkala jsi, že Fair & Bio pražírny se náročné období daří zvládnout. Jakou jste zvolili strategii?

Udělal jsem řadu opatření, abychom jen freneticky nezachraňovali. Čelili jsme obrovským propadům objednávek. Vždy jsme sázeli na osobní vztahy a prodej na živo. Digitální prostředí jsme moc nemuseli, jenže od loňského jara se tam přesunul celý svět a my s ním. Změnil se charakter objednávek, museli jsme přeorganizovat styl práce v provozovně i online. Většinu roku jsme v pražírny udržovali pohodovou

Tým Fair&Bio pražírny

„no-corona“ oázu. Všichni jsme se hodně učili a před Vánoci si zažili úplnou e-shopovou smrt. Lidi prostě stále milují skvělé kafe a kupují si ho domů. My jsme za ten zájem vděční. A hurá! Neopadá to ani po Novém roce.

Při tom všem jsem si začala uvědomovat, jak moc nám digitalizace negativně ovlivňuje životy. Všichni jsme byli v korona časech masivně zahrnutí do odlidštěného online prostoru. Ano, internet zachraňuje podnikání i přísun věcí a informací k lidem, komunikujeme se svými blízkými, koukáme na filmy. Jenže... jak bude náš svět vypadat po ohromném skoku do digitálu, kde je už leccos v moci algoritmů a ne lidí? A jak jako lidstvo v koronakrizi vůbec obстоjíme?

Markét, ty jsi byla také součástí týmu, který se několik let zabýval a utvářel výši tzv. „minimální důstojné mzdy“. Předloni jste pustili tento projekt do světa. Stanovená částka vyvolala rozporuplné reakce. Je to tak?

Lidi u nás jsou zvyklí tvrdě pracovat za málo. My jsme ale chtěli ukázat, na kolik korun v Česku vyjde důstojný život – kolik měsíčně je potřeba na slušný standard pro domácnost. Čekali jsme, že reakce veřejnosti budou mnohem dramatictější. Na výpočtu jsme pracovali zhruba čtyři roky a přišli jsme s tím ve vhodné době. Pravda je, že koncept tzv. důstojné mzdy (český ekvivalent k anglickému „living wage“) je v českém kontextu nový a ne moc známý.

Ano, takže pro nás všechny to byla nějaká nově určená hodnota, se kterou si teď mnozí nevědí rady. Znamená to, že když na tuto částku nedosáhnou, žijí nedůstojně? Anebo že pracují tak nekvalitně, že nejsem dostatečně důstojně ohodnocená?

Lidi v Česku znají pojem „průměrná mzda“. To je ale statistický údaj a vůbec neznamená, že většina z nás takový příjem má. Pak máme minimální mzdu, a to je politicky vyjednaná částka v rámci tripartity – tedy mezi vládou, odbory a zaměstnavateli. Je to vždy boj, dohadují se o každou stokrunu. My jsme si řekli, že nechceme zohledňovat ani jen statistiku, ani politické vyjednávání, ale jasné a konkrétní potřeby lidí. Minimální důstojná mzda za rok 2020 vyšla pro mimopražské oblasti na 32 438 Kč a v Praze bez pár drobných 38 000 Kč hrubého za plný měsíční úvazek. Nechtěli jsme lidem naznačovat, že pokud berou méně, tak nežijí důstojně, a nějak je stigmatizovat. Osobně to vnímám jako podnět, jak začít hýbat s problémem nízkých mezd. Nikdo nepředpokládá, že ze dne na den nastane zásadní změna, dramatické zvyšování. Spíš je

to cesta, na kterou bychom se měli vydat a vzít na vědomí, že kromě minimální a průměrné mzdy je tu další koncept, který zrcadlí potřeby lidí.

Jak jste k těmto číslům došli?

Rozdělili jsme výdaje na základní komponenty – potraviny, bydlení, oblečení, dopravu, zdraví, ale patří sem i kultura, volný čas, vzdělání, telekomunikace a úspory. Vycházeli jsme z reálné spotřeby, kterou sleduje tzv. statistika rodinných účtů, a zároveň z aktuálních cen. Finální částka zahrnuje nejnужnější potřeby. A je nutné zdůraznit, že nejde jen o potřeby jedince, ale dvou osob – třeba dítěte nebo další osoby ve stejné domácnosti (např. staršího člověka v péči). Více se dočtete na webu (www.dustojnamzda.cz), kde je názorně vidět, jak jsme k jednotlivým číslům za dané položky došli a jak jsme určovali, co je standard. Že to znamená třeba jednou za měsíc si zajít do kina nebo na jídlo v restauraci, o jaký způsob bydlení či dojíždění do práce se jedná.

To je, myslím, dost těžká otázka a asi velmi subjektivní pohled.

Byly to složité debaty. Vezměte si zdraví a kvalitu potravin anebo to, že ženy mají jiné potřeby než muži. Nebo otázku, jestli má být spotřeba ekologická, udržitelná a podobně. Ke konci každého roku by mělo dojít k aktualizaci a částka se zvyšuje. Všichni ostatní vidíme, jak se náklady na život zvyšují.

Mě ještě zajímá, k čemu tento údaj slouží. Jednak je to nějaký ukazatel pro mě. Ale ještě víc si myslím, že by to měla být informace pro zaměstnavatele, tedy lidi, kteří vyšší platu určují.

Markéta a indické sběračky odpadu

Se studenty univerzity v Mumbai

Je to důležitý údaj pro obě strany – jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele a určité i pro politiky. Ona byla u nás dlouho držena uměle minimální mzda kolem 8 000 Kč a až nedávno se začala zvedat. Je to určitě podnět pro zaměstnavatele, aby si uvědomili, co znamená levná práce a že je třeba mzdy opravdu navyšovat. Mluví se o tom, že koupěschopnost Čechů je nízká, což je právě vytvářeno nedostatečným finančním ohodnocením. Na zmíněném webu jsou příběhy konkrétních lidí, kteří pracují na plný úvazek, mají dobrou, respektovanou práci, a dokonce té minimální důstojné mzdy i dosáhnou, ale stejně žijí dost nadoraz a nic moc navíc neušetří. Důstojný standard není žádné rozhozování ani luxus. Je to třeba možnost vytvořit si rezervy – i spoření by mělo být bráno jako základní potřeba.

„Myslím, že mnoho žen žije mužským způsobem, začaly s muži soupeřit, bojovat a snaží se jim vyrovnat ve výkonnosti až nepřirozeným, odlidštěným způsobem.“

Teď se nacházíme v období, které je velmi vyhrocené, a myslím, že se ukazuje, že mít nějaké úspory je pro mnohé zcela zásadní.

Koronakrise nám jasně ukazuje nerovnosti mezi lidmi, přestože se u nás stále dokola omílalo, jak jsme rovnostářská země. Jistě, takové rozdíly jako v řadě jiných zemí tu nemáme, ale nízkopříjmovost a sociální nerovnost se nyní citelně odhalily.

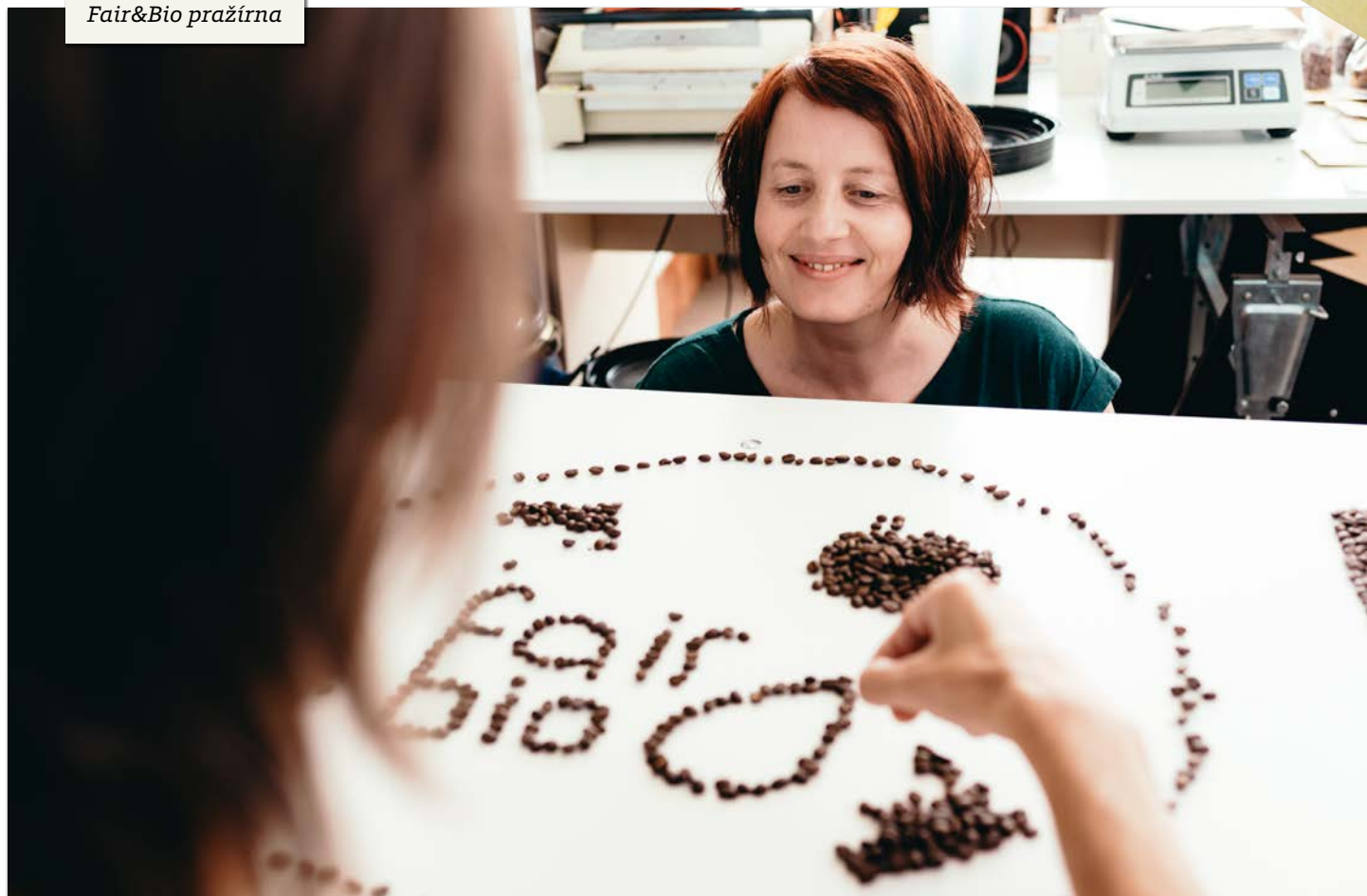
S tím souvisí i další bod, který už jsme lehce zmínily, a k té otázce nízkopříjmovosti určitě patří, a tím je téma – ženy. Ty se věnuješ tématu žen obecně, ženským právům, ženám v podnikání a vedení firem.

Já jsem se k tématu žen a jejich práv dostala při svých dlouhodobých misích na Blízkém východě, v Palestině a Afghánistánu. Pracovala jsem tam se ženami v rámci rozvojové spolupráce. V těchto zemích to bylo přirozené, protože jsem jako žena automaticky šla pracovat s ženami. Muži tam s nimi pracovat z kulturních a náboženských důvodů nemohli. Od tamtud mám neuvěřitelné příběhy a dodnes i vztahy na dálku. Často jsem vůbec nechápala, jak to všechno tamní ženy zvládají. Nejdrsnější to bylo v Afghánistánu, kde žije spousta vdov. S nimi jsem právě pracovala a společně jsme hledaly možnosti, jak v náročných podmínkách uživit sebe a svoje děti. To mě natolik ovlivnilo, že se už od té doby dívám jinými očima i na naši společnost.

V jakém smyslu se tvůj pohled změnil?

Začala jsem vnímat podobnosti. Také u nás totiž žijeme v dost silném patriarchy. A nemyslím tím, že to vytváří jen muži. Myslím, že mnoho žen žije mužským způsobem, začaly s muži soupeřit, bojovat a snaží se jim vyrovnat ve výkonnosti až nepřirozeným, odlidštěným způsobem. To se mi nelíbí. Podle mě vždy společnosti nejvíce prospívá, když muži a ženy vzájemně spolupracují a podporují se. A každý využívá svých předností, které má. A není dobré ani říkat, že teď je patriarchy, a tak by měl být naopak matriarchy, a že to bude lepší.

Markét, já bych ještě ráda více rozvinula tvoje cestování. Ty jsi toho pracovně i osobně procestovala hodně. Jaká byla tvá zásadní cesta?

Ta zásadní je vždycky ta první. A pro mě to bylo v červenci 1990, kdy mě rodiče posadili na vlak Praha–Curych. Bylo to na hlavním nádraží tady v Praze a měla jsem za sebou první ročník gymnázia. V pase jsem měla víza, protože tehdy ještě platila vízová povinnost, a jela jsem.

Tak to byl asi docela odvážný krok, mladá holka z východu sama do světa...

Za svoji první cestu vděčím mámě, která byla vždycky do světa. Měla už tehdy zkušenosti s cestováním a pobytem v zahraničí ze šedesátých let. Coby studentka francouzštiny filozofické fakulty totiž studovala, předtím než se v roce 68 zavřely hranice, rok na Sorbonně. Takže neměla strach. Celé naše severočeské městečko se křížovalo, ale oba mí rodiče byli v pohodě.

Co ti tahle první cesta dala?

Ve Švýcarsku na mě čekali známí, u kterých jsem ve francouzských Alpách pobývala. Samozřejmě jsem měla trochu strach, ale ta cesta pro mne byla formující. Hodně jsem se tam otkala, jednak jazykově a jednak jsem si udělala představu, jak vypadá „západ“. Byla to směs fascinace, ale zároveň i nepochopení. Vzpomínám si, že už tenkrát jsem nerozuměla, proč na okraji města v polích stojí obrovské komplexy hypermarketů a nákupních center. Už tenkrát mi to přišlo prostě moc.

A jaké pak následovaly další cesty?

Na konci devadesátek jsem odjela do Jeruzaléma, byla to moje první cesta mimo Evropu a to bylo něco! Místo, kde se ti na jednom kilometru čtverečním setkává islám, křesťanství

a judaismus v těch nejryzejších a nejextrémističtějších a současně i nejkrásnějších podobách. A všude kolem poušť. Myslim, že tahle zkušenost mě připravila na celý svět. Jeruzalém považuji za svůj druhý domov, i když jsem tam už dlouho nebyla. Dokonce jsme tam jeli s mužem na naši svatební cestu.

A vy jste pak spolu odjeli na další cestu, tentokrát do USA. Jak jsi to prožívala tam?

„ Učila jsem lidi ve velkých mezinárodních korporátech a na vysokých pozicích a přestalo mi to dávat smysl. “

Muž měl možnost odjet do USA v rámci Fulbrightova stipendia a já jela v roce 2010 s ním. Z této skoro roční cesty pak vznikla jeho kniha o Kubě a studené válce. Jmenuje se „Jak se zbavit Castra“ a vyšla asi týden poté, co zemřel Fidel Castro. Takže se to docela zajímavě sešlo. Kniha už byla vytištěná, na obálku se ještě stihlo doplnit „nedávno zemřelý“. Pro mě byl ten rok v USA takové studijní volno.

Jak se tráví studijní volno?

Kromě vlastního doplňování znalostí jsem se věnovala výzkumu spolu s mužem. Jezdili jsme po univerzitách, archivech

a knihovnách. Byla to velká zkušenost, držela jsem v ruce různé tajné depeše, takové ty archivní „top secret“ materiály o válce ve Vietnamu, o Kubě, o atentátu na Kennedyho, o mnoha věcech... Pro mě to bylo ohromně fascinující. Lidé se mě ptali: Ty jsi chodila do knihoven, to byla nuda, co? Ale pro mě to naopak bylo veliké dobrodružství. A pak jsme měli i dost času na cestování. Takže jsme projeli část východního pobřeží USA, byli jsme v Mexiku a v dalších částech Ameriky. Viděli jsme tam hodně dopadů ekonomické krize. V roce 2010 to tam bylo hodně znát a já se tím tématem začala detailněji zabývat. A to byla pro mě třetí zásadně formující cesta. Jednak proto, že byla hodně dlouhá, a jednak proto, že to nebyla dovolená, ale opravdu jsme tam žili. Bydleli jsme na Floridě, což je samozřejmě nádherný kout USA, ale i problematický. Je to etnicky nejsegregovanější stát s obrovskými nerovnostmi. Žije tam mnoho velice bohatých lidí, ale jsou tam i extrémně chudé oblasti. My o tom psali články do Nového prostoru a často jsme se zabývali ekonomickými otázkami. A ve mně se v té době utvrdilo, že tohle všechno je velký průšvih, a s tím pocitem jsem se vrátila zpátky.

A jak tě tahle zkušenost tedy ovlivnila v dalším životě? Ten rok života jinde člověka asi dost změní...

Jsem původně vystudovaná učitelka angličtiny a tomu jsem se věnovala přes sedmáct let. Učila jsem dospělé studenty v jazykových kurzech, ve firmách i individuálně. Po návratu jsem s tím ale musela úplně seknout. Učila jsem lidi ve velkých mezinárodních korporátech a na vysokých pozicích a přestalo mi to dávat smysl. Proč já je mám učit jazyk, když oni pak s tím jazykem tady budou dělat něco v náš neprospěch? Učila jsem ředitele, generální manažery a CEO, ale už jsem nechtěla přispívat k budování jejich schopností. Tak jsem přešla do neziskové sféry. Předtím jsem pracovala ve sdružení Berkat, které se zabývalo uprchlíky a pomáhalo lidem postiženým válkou, věnovala se rozvojové spolupráci v Afghánistánu, o čemž už jsme hovořily. A to mě dovedlo k sociální ekonomice.

„ Mně to prostě musí dávat smysl a zapadat do sebe. A potřebuji k životu nové věci a dobrodružství. “

V té době se tedy zrodil nápad na Fair & Bio pražírnu?

Fair trade mi byl velmi blízký, protože jsem znala podmínky v zemích globálního Jihu. Jsem totiž jedna z mála v českém fairtradovém hnutí, kdo tam skutečně žil. Věděla jsem, jak to tam chodí a jak tam funguje (a někdy i nefunguje) rozvojová spolupráce. Žila jsem dva roky v Izraeli a Palestině, mnohokrát jsem navštívila Egypt. Týdny jsem trávila v Turecku, Íránu, Sýrii, Jordánsku anebo Indii. Rozuměla jsem, o co ve fair trade jde – důstojná práce, zákaz dětské práce, důstojný život. To už jsem všechno měla nacistěné. A odtud už byla krátká cesta k tomu, co dělám u nás v Česku.

A jak to pokračovalo dále?

Častá výtká vůči fair trade je, že se zabýváme někým na druhém konci světa. Jenže to často říkají lidé, kterým ještě nedocházejí souvislosti. Svět je totiž opravdu globalizovaný. Jsme spolu propojení a všichni jsme si mnohem blíží, než jsme si mysleli. Právě teď v době koronavirové to jasně vidíme. Ale v něčem jsme kritikům museli dát i za pravdu. Kritizovali, že fairtradové výrobky se dováží a nevyrábí se u nás. Proto vznikl nápad pražírny, aby ten finální produkt – pražená káva –

vznikal tady a dovážela se jen surovina. A současně jsme oba koncepty podnikání v cizině i u nás chtěli propojit.

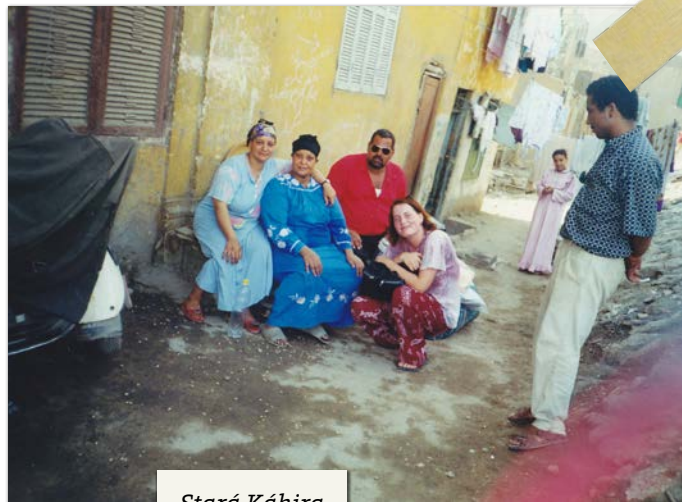
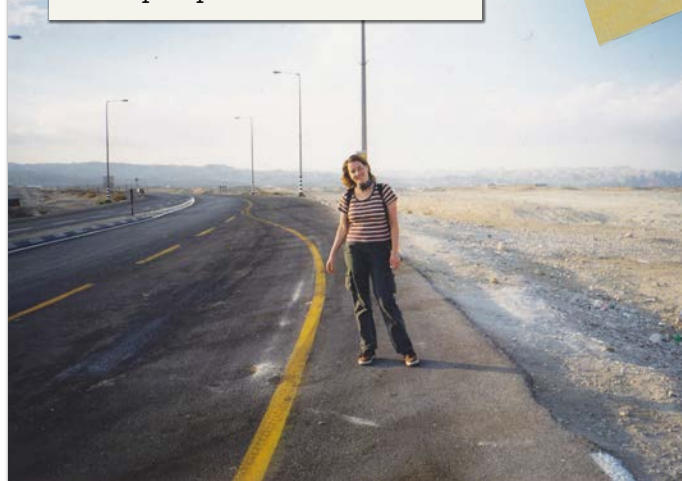
Co to přesně v praxi znamenalo?

Fairtradové hnutí funguje na principu spolupráce. Většina fairtradových pěstitelů se sdružuje v družstvech. Je to přirozený model, který samozřejmě nemá nic moc společného s bývalým režimem, jak si mnoho lidí v Česku pořád myslí. Musíme si uvědomit, že družstevnictví ve skutečnosti vzniklo zhruba v polovině 19. století v Anglii a sem do českých zemí se tento koncept přenesl dost brzy. Ostatně před chvílí jsme šly kolem petřínské lanovky a ta vznikla původně také jako družstvo! Do zemí globálního Jihu družstevnictví přišlo s dekolonizací po druhé světové válce, když začaly jednotlivé země získávat nezávislost. Byl to pro ně přirozený model, protože tam jsou zvyklí žít víc komunitně. A i naše Fair & Bio pražírna je družstevní.

A ještě jste do celého projektu zahrnuli to téma znevýhodněných lidí.

Ano, řekli jsme si, že tam přidáme i sociální aspekt, abychom podporovali také znevýhodněné lidi tady u nás. Původně měla být naše pražírna v Brandýse nad Labem, protože tam působí poskytovatel sociálních služeb Vyšší Hrádek. Staral se o téměř stovku osob se zdravotním postižením, které v rámci

Na stopu v poušti k Mrtvému moři

Stará Káhira

své transformace vyvedl z ústavního bydlení do chráněných a asistenčních bytů v Brandýse a okolí. My jsme se s nimi propojili a vzešla z toho potřeba tyto lidi někde zaměstnat. Práce v pražárně je pro ně vhodná. Potřebují pomalé tempo, rutinní práci bez stresu, malý, příjemný, klidný provoz a tohle všechno jsme splňovali. Fair & Bio pražárna se před sedmi lety rozjela v nedalekém Kostelci nad Labem, kde jsme našli vhodné prostory.

*„ Já při pití kávy
zažívám naprostý
orgasmus. “*

Takže jste si vzájemně pomohli a vyšli vstříc. Krásně se to potkalo.

A nejen to. Mně se to v tu chvíli všechno propojilo – z globálního pohledu i tady u nás. Propojila se mi témata ekonomická i ekologická, stejně jako téma žen. Díky fair trade totiž mnoho žen získalo důstojnou práci, a navíc jsem mohla začít poukazovat na otázky sociálního podnikání. Když tedy mluvím o naší pražárně, můžu mluvit o všech těchto tématech, o dodavatelských řetězcích, o nerovnostech Jihu a Severu, protože země globálního Jihu pořád slouží jako dodavatelé levných surovin pro Sever. A zároveň se dostáváš k dalším tématům, jako je dovážené oblečení nebo elektronika. V rámci deindustrializace Evropy se produkce přesunula do zemí globálního Jihu. Proto se tam začalo mluvit o důstojné mzdě, o které jsme se bavily před chvílí.

Mně se líbí, jak se ti všechna tvá témata propojila.

No jo, nejsi první, kdo mi to říká. Mně to prostě musí dávat smysl a zapadat do sebe. A potřebuji k životu nové věci a dobrodružství.

Byla jsi akční od malička?

Dětství jsem prožila na úpatí Lužických hor. Věnovala jsem se sportu, lezení po skalách, běhání orientačního běhu, průvodcem v tomhle mi byl můj táta. Užívala jsem si přírody plnými douškami. A zároveň si „užívala“ i maloměsta, kde se jinakost nenosí, protože jsi pod drobnohledem. Je tam jasně vidět, že jsi jiná. A myslím, že v tom mém rebelství mě hodně podporovala i moje máma. To ona mě s sebou brala i na nepřístupné filmy, aby měla jistotu, že budou hrát (v našem městečku kino hrálo od dvou lidí). A mimochodem, máma mě naučila pít kafe, a to v docela nízkém věku. Myslím někdy na konci základky. Aby si ho měla s kým dát (a probrat ty filmy). Vařila mi slabého turka.

Takže vlastně už formovala tvoji budoucí profesi.

Naprosto, a já to všude vyprávím. Oba mí rodiče silně ovlivnili můj vztah ke světu. Přiměli mne ke studiu jazyků nad rámec toho, co jsme se učili ve škole. Byli to oni, kteří mě někam vypustili samotnou, dali mi důvěru. Máma učila angličtinu, ruštinu, francouzštinu a všechny ty jazyky mě naučila mít ráda. Byl to pro mě obrovský benefit, který jsem mohla při cestování využívat. Současně mi často vyprávěla o svých zážitcích z Francie, čímž mi hodně otevírala oči. Celá rodina z máminy strany byla hodně otevřená, také jí v osmnácti sbalili kufr a poslali ji na studia do Paříže. Beru to jako nějakou naši rodinnou tradici, jsme prostě cestám otevření. Táta i máma se mnou taky před dvaceti lety procestovali kus Blízkého východu.

Markéta Vinkelhoferová

Zcestovává činnorodá žena z Lužických hor, znalkyně sociálních podniků a milovnice dobré kávy. Mimo jiné spoluzakladatelka Fair & Bio pražárny, která zaměstnává především znevýhodněné lidi. Miluje toulky přírodou i městem, kvalitní filmy, jídlo a věnuje se józe. Žije v Praze s historikem a publicistou Jaroslavem Fialou.

Tak si říkám, jak jinak zakončit náš rozhovor než kávou. Předpokládám, že si šálek vaší kávy dáváš pravidelně a že si to hodně užíváš.

To víš, že jo! Já při pití kávy zažívám naprostý orgasmus. Bohužel mi větší dávky nedělají zdravotně úplně dobře, ale každé ráno ji pravidelně potřebuji. A to si ji tedy vychutnávám. Udělám si silný filtr naší Guatemaly, jestli tady tedy můžu takhle udělat „product placement“ – je to světle pražená úplně boží káva... To je situace, kdy cítím, že si něco umím užít v ten daný moment – taková ta pomalost, kdy si vychutnáváš vůni a chuť, a jak tě kofein v jednu chvíli nakopne.

A já to vidím i tak, že máš v každém šálku kávy spojení všech svých témat a činností, o kterých jsme spolu mluvily. Ano, a v tu chvíli jsem naprosto spokojená.

Koukněte na:
www.fair-bio.cz
www.tessea.cz